

העולם, היה הנ"ל עם עוד אנשים בליזענסק והתחבאו במחבוא, ובכ"א אדר החליטו כמה מהם ללכת לציון של הרבי ר' אלימלך ויהיה מה, אבל הנ"ל נזכר במה ששמע מרבי שלום אליעזר שמספיק במה שנמצא באותה עיר, ולא הלך לשם, וכולם הלכו לציון ולא חזרו רח"ל, ורק הוא נשאר בחיים.

(מילין קדישין [ראחמיסטריווקא] תשס"ד - תשס"ה פ' שמות)

עדויות אנשי העיר ליזענסק על הציון הק' ועל יום כ"א אדר

מקום מיוחד בהיסטוריה ובייחודה של עירנו ליזענסק נועד לבית הקברות היהודי העתיק, שהיה מצוי בקצה העיר על רמה גבוהה, בתוכו בלטה המערה הצנועה בה שכנו עצמותיו של אחד הרביים המפורסמים בעולם, ממייסדי החסידות - רבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע, ששמו יצא לשם ולתהילה בכל העולם היהודי. מסביב לקברו של הרבי ר' אלימלך בתוך המערה ומחוצה לה נמצאו קברי בניו ותלמידיו הצדיקים. מדי יום ביומו היו באים יהודים מן העיר והסביבה לשפוך את לבם על קברם והעידו על כך ערמות הפתקאות [-הקוויטלעך] שנערמו מסביב לקבר ומצבת האבן העתיקה שספגה לתוכה דמעות של דורות.

כאשר היה מגיע יום היארצייט - של הרבי הגדול בכ"א אדר, הפכה העיירה הצנועה שלנו למרכז העולם, היא המתה ככוורת, התרוצצו בה אלפי חסידים על רבניהם, שהגיעו בשיירות של אוטובסים ענקיים, עגלות ורכבות. ימים מספר לפני כ"א אדר הורגשה כבר תכונה מיוחדת בעיר, ליד בית הקברות ובתי הכנסת התחילו מוכרים שונים, ביחוד מוכרי ספרים וכל מיני משקאות ומאכלים להכין את דוכניהם לאורך המסלול לבית העלמין, מסביב לבית הכנסת ובית המדרש, הם חכו בכליון עינים כל השנה לימים אלה בהם ישפרו קצת את הכנסתם הדלה, ככל שהתקרב יום כ"א אדר היתה מתמלאה העיר ביהודים חסידים שהגיעו מכל קצוות הארץ להתייחד עם רבם הנערץ. כל הדרך לבית הקברות עד למערה

מזן הרבי ר' אלימלך זי"ע, וכשהשיב ר' מאיר שמעון הנ"ל שהוא כהן ולא יוכל להשתטח על הציון הק' ענהו שוב, להיות בעיר שהצדיק גר שם גם זה ענין גדול. (בשם בנו הרה"ח ר' ירחמיאל ישראל ויינריך ז"ל מבני ברק)

היתה הומה מקהל רב ובתוך המערה היתה צפיפות נוראה של נער וזקן, כשכל אחד שואף להתקרב יותר לקבר הקדוש ולשפוך את תחנוניו ובקשותיו. סביב לקבר ועל כל החלונות דלקו נרות רבים ורק נס היה שאף פעם לא נגרמו ח"ו אסונות בנפש בתוך המערה הקטנה והצפופה⁵².

גם סביב בתי הכנסת התקהלו מאות חסידים, זכור לי במיוחד בית המדרש הגדול שהיה בימים אלה מלא חסידים ביום ובלילה, בפנים ומבחוץ הוקמו המון דוכנים עם ספרים ותשמישי קדושה, הם גם מכרו מאכלים ומשקאות שונים לסעוד לב האורחים הרבים. כל העיר התעוררה משלוותה במשך כמה ימים כשהיא שוקעת המוני יהודים מקרוב ומרחוק באו. עברו ימים עד שאחרוני האורחים חזרו לבתיהם ואז חזרה העיר ליזענסק לאט-לאט שוב לחייה היום יומיים הרגילים. (ספר 'ליזנסק' עמ' 137)

שבוע לפני בואו של יום זה [כ"א אדר], היתה הרכבת מביאה יום יום יהודים חדשים שלא מכאן (היינו שהם לא מהעיר ליזענסק) בדרכים נמשכו עגלות רתומות לסוסים גדושות אנשים ונשים מכוסים שלג וכפור, אוטובסים מצבעים וגדלים שונים מקרוב ומרחוק, יהודים במגבעות וכובעים רחבים, חסידיים או בעלי בתים, ואפילו במגבעות מודרניות צבעוניות, בקפוטות ארוכות או במעילים הונגריים קצרים, גרבים לבנים, נעלים לא משורכות, מגפים כבדים עגלונים, היו יהודים בעלי זקנים לבנים ארוכים וזקנים קצרים מטופחים. העינים היו עששות מבכי, ודומעות על צרות משפחה וקרובי לב, לבבות כבדים מאובנים עם הרבה הרבה בקשות, הם באו לבכות ולשפוך דמעה חמה על קבר הצדיק בעת שנשקו אבן מצבתו. שנה שנה היו באים לשים את "פתקם" [-קוויטלעך] בו פרטו בכתב מרטיט את צרור צרותיהם, התיפחו, התחננו, רקדו בסלידה וקפצו, תחבו צדקה ונדבות ונדחקו לשפוך שיחם ולהשיח את כל מועקתם. בתוך כל ההתייפחויות רקדו, רעשו וזמרו שירת התלהבות חסידית, גאים בצדיק שיש להם, כ"א אדר, יום השנה של בעל ה'נועם

52. נר תמיד היה דולק בלי הפסקה על קברו במשך כל ימות השנה. זקני העיר ידעו לספר שהדליקה הגדולה שאכלה את רוב בתיה של העיר על רכושה ורהיטיה, פרצה בגלל שיכחת הדלקת נר התמיד בציון הקדוש, ורק עם חידוש הדלקת נר התמיד תמה השריפה הגדולה. (ספר 'ליזנסק' עמ' 168)

אלימלך זי"ע יום של התעוררות ושמחה. (עיי' לקמן עמ' תרעה מאמר נפלא בחרוזין על העיר ליזענסק שנכתב ע"י אחד מיוצאי ליזענסק).

(ספר 'ליזענסק' עמ' 151)

חפירת קברו של הר"א ע"י הנאצים ימ"ש

כאשר פרצה מלחמת העולם השניה וארץ פולין נכבשה על ידי חיילות הגערמאנים הנאצים הארורים ימח שמם⁵³, מסרו והודיעו להם הפאלאקים כי בציון אהל מנוחת קדשו של הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע הטמינו היהודים הרבה כסף וזהב, כי כן נדמה להם בראותם אלפי יהודים באים אל ציון הקדוש מידי שנה בשנה עם פתקאות וניירות אשר בידיהם, וכאשר שמעו הרשעים האלו מזאת לקחו מיד כמה יהודים⁵⁴ וצוו עליהם לחפור את קבר איש האלוקים הרבי ר' אלימלך זי"ע, ולראות שם מה שהחביאו היהודים, וחפרו ופתחו את קברו ומצאו את גופו הטהור בשלימות גמורה כי לא שלטה בה רימה ותולעה, ונשארה גופו שלם כמו שגזזה שם⁵⁵

53. הנה החל מסוף שנת תרצ"ט ימים מספר קודם ראש השנה נכנסו הנאצים ימ"ש לעירנו עיר ליזענסק המעוטרה, אשר בה נולדתי ונתגדלתי, והייתי אז כבן שבע, יתום מאמי נשמתה עדן ה"ה הרבנית הצדקנית מרת חיה שרה ע"ה [בת צדיק תמים שפל ברך מוה"ר הרה"צ רבי אלחנן ווייסבלום זצ"ל בן הרה"צ רבי אלימלך בן הרה"צ רבי אלעזר בן הרה"ק רבי נפתלי בן הרה"ק רבי אלעזר בן לדבן של ישראל מרן ה'נועם אלימלך' זצוק"ל] שנפטרה בל"ג בעומר י"ח אייר שנת תרצ"ה, ואז נשארו בבית שלשה ילדים קטנים. והנה כשנכנסו הרשעים ימ"ש לעירנו הכריזו בתוך זמן קצר אשר עד שעה מסויימת על כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים להתאסף אל רחובה של עיר בהמארק פלאץ, ואח"כ כשהגיע השעה התחילו לגרש אותנו הרחק מן העיר כמו תשעה קילומטרים ברגל עד אשר עברנו את הגבול לצד של הרוסים, ושם פזרו כל אחד זה בבה זה בבה. (הרה"צ ר' יעקב הורוויץ שליט"א בהסכמתו לספר 'נזר הקודש')

54. והרה"ח ר' יוסף משה יאקאב שליט"א מירושלים סיפר לי ששמע ממקור נאמן מאד, שכידוע בעת מלחמת העולם השניה התריבו הנאצים ימ"ש את רובם ככולם של הבתי קברות של ערי אירופה, וכן היתה בעיר ליזענסק שהחריבו את הבית הקברות, וכשהגיעו לקברו של הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע התחילו הנאצים ימ"ש לחפור את קברו ומיד נפלו פגרי אלו שחפרו, התחילו הנאצים ימ"ש שאין ברירה וצריכים לקחת יהודים שיחפרו את הקבר, ואכן כן עשו, הכריזו את היהודים לחפור את הציון הק' של הר"א ומיד כשהתחילו לחפור ראו צורה נורא מאד ונפל פחד על הנאצים ימ"ש וברחו משם כל עוד רוחם במ.

55. א"ה: ובכמה שינויים שמעתי מהרה"ח ר' שמעון וקשטוק ז"ל שסיפר כי בעת מלחמת העולם השניה היו תושבי עיר מגוריו קאליש הראשונים שהובלו למחנה ההשמדה אושוויץ, את הצעירים שבהם כינסו בגטו, ומשם נשלחו בטרנספורט (משלוח)

וחפשו ולא מצאו שום כסף או זהב, וצוו לסתום את הגולל ולכסות הקבר בעפר. [כן ספרו שתי עדי ראייה אשר היו באותו מעמד וראו את שאת במו עיניהם, ה"ה מוה"ר יוסף פוגעל ע"ה, ומוה"ר ישראל זעלנער ע"ה מתושבי העיר ליזענסק יצ"ו אשר זכו לראות צורת קדשו של הרה"ק והעידו ואמרו שזקנו הק' היה קולטעניט, והדבר ידוע]. (אמרי דבש' עמוד כב בשם הגאון ר' משה אריה לעוו הרב מטעמשוואר)

אודות קדושת הרה"ק הר"ר אלימלך מספרת דודתי הרבה"צ מרת חי' דבורה פוקס תליט"א, אחותו של כ"ק אאמו"ר [אדמו"ר משעניצא] שליט"א, שכאשר פרצה מלחמת עולם השניה ושלחו ממדינת רומעניא את כל אזרחי פולין בחזרה לפולין, נשלח כ"ק

למחנות העבודה, משפחתו נשלחה לטרנספר האחרון לעיר ריישא, כשהגיעו לריישא תפסו כל היהודים מחסה בדירות תושבי העיר, אותם משפחות שלא מצאו דירות נשלחו חלקם ללנצהוט וחלקם לליזענסק, אבי [הרה"ח ר' מרדכי יוסף וקשטוק ז"ל] שחשקה נפשו מאז להגיע לציונו הק' של הרבי ר' אלימלך זי"ע העדיף את העיר ליזענסק על פני לנצהוט, כאלף מאתיים איש הגיעו ללנצהוט, וכחמישים איש נשלחו לליזענסק ועוד כמאתיים איש נלקחו בכח לשם, היהודים התרכזו בעיר שהפך לגטו, בשבת קודש התחלקו היהודים בבתי התושבים משפחתי שהתה בבית משפחה עניה שלא היה שם חימום ראוי לשמה ורעדו מקור, במצוש"ק חיפשו אני ואבי דירה עם תנאים משופרים יותר הסמוכה יותר לציון הק' ואכן מצאו מנוחה בבית משפחת אוסאביל (עיין לקמן עמ' תרעז) שקבלו אותנו בחמימות ואפו לנו לחם לשובע.

כאשר רצינו לגשת לציון הק' עצרו בעדינו הנאצים ימ"ש כי ידעו שבמקום קדוש זה נושעים היהודים כמו כן חשדו שמא היהודים מטמינים שם את אוצרותיהם. כשהייתי בעיר שמעתי דבת רבים שסיפרו שהנאצים ימ"ש חפרו בציון הק' וככל שחפרו יותר העמיק יותר ארונו של הצדיק ויהי לנס. בשל קירבת המקום לגבול רוסיא חצו משפחתינו את הגבול לרוסיא ובדרך זו נצלנו מן התופת ב"ה בזכות הצדיק זי"ע.

ובנוסף שונה שמעתי מהרה"ח ר' אברהם מרדכי בלוטניק הי"ו ששמע מזקיני הרה"ח רבי נחום זעליג שטערנבערג ז"ל (קאליש - חיפה - אשדוד) שבתחילת מלחמת העולם השניה נסע מהעיר קאליש אל הרה"ק רבי מענדל פאבניצער זצ"ל (אחיו של בעל 'אמרי אמת' זי"ע) לשאול אותו לאן לברוח, וענה לו שיברח לכיוון רוסיא, בדרך מנוסתו עבר על פני העיר ליזענסק שהיתה כבר ריקה מיהודים למעט יהודי זקן בודד (ממכובדי קהילת ליזענסק) שראוהו וקרא לו אליו לביתו, ואמר לו ראה, אני יודע אם אזכה לשרוד את המלחמה ע"כ הנני מספר לך עובדא נוראה שראיתי בעיני והנני נוהג לספר לכל יהודי המזדמן אצלי, וזה החלי: כשנכנסו הנאצים ימ"ש לראשונה לליזענסק הכריחו את יהודי המקום לחפור אצל מקום קבורת הרבי ר' אלימלך זי"ע כדי לבזותם, ולא רצו, עד ששלחו כמה מהנאצים ימ"ש שיחפרו, התחילו לחפור והגיעו עד הארון ממש וראו שמן הארון מבצבץ חלק מכנף טליתו הק', נזדעזעו הנאצים ימ"ש והפסיקו לחפור, ומיד נשמע פיצוץ אדיר אשר נשמע למרחוק והיהודים שעמדו בחוץ חשבו שנפל איזה פגז וכדומה. נכנסו פנימה והשתוממו בראותם את הנאצים ימ"ש שוכבים שם כפגרים מתים, עד שהגיעו הנאצים ימ"ש ופינו אותם משם וסתמו חפירתם בחזרה, כן יאבדו כל אויבך ה'.

אביה הרה"ק רבי משולם זוסיא [ווייסבלום] זצוק"ל הי"ד שהיה גר בעיר בארשא שברומעניא, והיה תמיד כותב מכתבים [-פאסט קארטליך] לבניו, ומחמת הצענזור היה רגיל לכתוב הכל ברמיזה. פעם הגיע מכתב שהיה כתוב בו "דער זיידע אלימלך ליגט גאנץ און פריש" [-זקננו אלימלך שוכב שלם ורענן], ולא יכלו להבין פשר דבר וחצי דבר, וגם הראו את המכתב להרב אב"ד ולהרבה תלמידי חכמים, ולא היה מי שהבין כוונת הדברים.

אחר המלחמה הנוראה נתוודע פירוש הדברים, שכידוע כאשר ראו הדייטשען ימ"ש שהרבה מבני ישראל באים אל קבר איש האלקים ומתפללים על ציון הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע להפקד בדבר ישועה ורחמים ולהנצל מפגעי הזמן, הכריחו כמה מבני ישראל שיחפרו את מקום מנוחתו רח"ל, ובלית ברירה עשו כאשר נצטוו, והמה ראו כן תמהו שהרה"ק הר"ר אלימלך שוכב שם וגופו שלם כמו איש חי, וסיפרו אף גם זאת ששערות הפאות והזקן שלו עדיין היו לחים מן הטהרה כשטבלו גופו הקדוש במקוה, ומגודל הפחד נסו הדייטשען ימ"ש מן המקום.

(אורות יהושע' [שעניצא] על כ"א אדר בהערות 'מעין יצחק'.
'פגישת החמישיה' עמ' 58-56)

סיפר הג"ד ירוחם פישל אדלר מעשה נפלא ששמע מפי בעל המעשה, זקנו הגה"ח רבי משה אדלר זצ"ל. בשנת תשי"ח התעורר איש אחד מצאצאי הרה"ק רבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע שחרד לבל יפגע הקבר הקדוש והנורא וגמר בדעתו שכדי למנוע חילול הקודש יש להשתדל ולהעלות את גופו הטהור והקדוש לעיה"ק ירושלים תובב"א, והחל לעשות השתדלות בענין. (בתקופה זו החלו הדיונים והדיבורים להעלות את החיד"א הקדוש ועוד צדיקים).

כאשר נודעה הצעה זו להרה"ק רבי איציק'ל האדמו"ר מפשעווארסק-אנטווערפן זי"ע שאף הוא היה מנכדיו של הרבי מליזענסק, הזמינו הרה"ק רבי איציק'ל והתרה בו שיחדל מלעסוק בענין העלאת גופו הקדוש והנורא של הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע, נכנס עמו האיש ביראת הכבוד ובחרדת הקודש למשא ומתן, ותיאר באוזניו את הסכנות לשלמות הקבר ואת החשש הגדול מפני מעשים אשר לא יעשו, שההמון הנכרי מסוגל לבצע. לאחר שהרה"ק מפשעווארסק שמע את טענותיו נענה ואמר שמוכן הוא להמנע מלעכב את העברת גופו הטהור של הרבי ר' אלימלך זי"ע ובתנאי

שיסכימו לכך שלושת רועי ישראל, והם: מרן רבינו הק' מסאטמאר, והאדמו"ר הרה"ק ה'בית ישראל' מגור, והגאון רבי דב בעריש ויידנפעלד מטשעבין.

הגיע אותו אדם אל רבינו הגה"ק מסאטמאר זי"ע, ונעמד בשורת האנשים שביקשו להתקבל ע"י רבינו הגה"ק, כאשר הגיע זמנו והוא הביע את משאלתו - התנמנם לפתע רבינו ועיניו היו סגורים, ואולם - ראה זה פלא: רק יצא השואל מן החדר והנה ניער רבנו הגה"ק מסאטמאר והמשיך להשיב בעירנות לשואליו תשובות בהירות. היה הדבר מוזר בעיניו של אותו אדם: הכיצד רביה"ק מסאטמאר משיב לשאלות כל השואלים ואילו לנוכח שאלתו שלו עיף לפתע ומתנמנם? החליט האיש לנסות את מזלו בשנית, הוא נעמד שוב בשורה, עקב אחר כל הניצבים לפניו והבחין שהם יוצאים מחדרו של רביה"ק ותשובה ברורה בידיהם, נצנצה בו תקוה שאף הוא יצא מעם רביה"ק ותשובה מחוורת בידו - ואולם כשהגיע שוב זמנו להכנס לרביה"ק - חזר רביה"ק ושוב נמנם רבנו ולא עלתה בידו לקבל תשובה מפה קדשו.

לא ויתר האיש ונעמד שוב בשורה, ושוב התקדם לקראת הכניסה לחדר הקבלה, אך הדבר המופלא חזר על עצמו בשלישית, רביה"ק מקשיב לכל הפונים אליו ברוב קשב ומדריך אותם בעצתו, אך הוא חזר ומתנמנם בכל פעם שמגיע אליו השואל הנ"ל, הבין האיש כי דברים בגו, וכי רביה"ק מסאטמאר זי"ע אינו מוכן להשיב על שאלתו כנראה מפאת גודל האחריות הכרוך במתן התשובה, ואולי גם מסיבות אחרות טמירות ונעלמות שלמעלה מהשגתינו.

אולם אותו אדם לא הרפה, החשש לגורל קברו של הצדיק הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע לא נתן לו מנוח, ובכל אופן רצה לגמור את הדבר שנטל על עצמו, והגיע אל ביתו של הגאון מטשעבין זי"ע, כשהרצה לפניו את מטרת בואו הזדעזע הגאון חיל ורעדה של ממש אחזוהו, רק המחשבה על האפשרות לטלטל את הגוף הקדוש של הרבי ר' אלימלך מליזענסק העבירה בו חלחלה⁵⁶, הוא לא רצה

56. סיפר לי הרה"צ רבי אלטר כהנא זצ"ל האדמו"ר מספינקא זידיטשוב, שאחרי השואה עלה חשש כבד לשלום ציונו הק' של הרבי ר' אלימלך זי"ע בליזענסק, ובא אביו הגה"צ רבי יוסף מאיר כהנא מספינקא זצ"ל להיוועץ בהגאון מטשעבין זי"ע אם להעלות את הציוה"ק לארה"ק, ומיד כשהעלה את הנושא בפני הגאון מטשעבין נחרד הגה"ק

להשיב תשובה על השאלה, אלא קרא ואמר אני יכול לומר לך מאומה בענין זה⁵⁷.

פנה איפוא האיש אל האדמו"ר הרה"ק בעל ה'בית ישראל' מגור זי"ע, והציע את שאלתו, נענה הרבי מגור והשיב לו עליך לפנות לרבי משה אדלער שאף הוא היה מצאצאי הרה"ק רבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע⁵⁸ שיספר לך סיפור שממנו תבין את אשר לפניך⁵⁸. ואכן אותו אדם הזדרז ופנה לביתו של רבי משה אדלער זצ"ל ושח לו את כל הדברים דלעיל, רבי משה אדלער לאחר שמעו דברי האיש נזכר בסיפור מופלא שבדידיה הוי עובדא.

וכה סיפר, שבימי המלחמה העולמית האחרונה, היה קבוע מקום לימודו בישיבת 'חיי עולם' בירושלים העתיקה, ומבין הלומדים היה גם אחד מזקני חסידי פולין בשם הרה"ח ר' הירש דוד זקן שבע ימים שהיה מלא מזן אל זן בתורה ובחסידות, שוקד על התורה ועל העבודה, ומלא חיים שיש בהם יראת שמים. רבי הירש דוד לא זכה לזש"ק ומפאת זקנותו היה משמשו בחור בשם יצחק מאיר פיינשטיין שהיה מלווה אותו בבוקר אל הכולל וחוזר בשעת הצהרים להשיבו הביתה, וכן היה עושה בשעות אחר הצהרים.

מעצם הרעיון על נגיעה בציונו של הרבי ר' אלימלך, ואמר בחרדה שוב ושוב: "א יא איהר האט מיר גארנישט גיפרעגט?!" [-נכון שלא שאלת אותי על כך?!], שהרב מטשעבין חשש כל כך שאפילו לא יקרא ששאלוהו על רעיון זה לנגוע בציון הרבי ר' אלימלך. (כ"ק מרן אדמו"ר מסאווראן זצוק"ל בספר 'ניצוצות מעולם האצילות' ע' קנג)

⁵⁷ ובספר 'תפארת בנים' על קיצור שו"ע (ח"א עמ' תקק) מובא: סיפר לי אחד מנכדי הרה"ק בעל 'נועם אלימלך' זי"ע, שפעם התאספו נכדי הרה"ק הנ"ל ונדברו ביניהם שאולי כדאי וראוי להעלות לארץ ישראל את עצמותיו הקדושות של זקנם בעל ה'נועם אלימלך' זי"ע. החליטו להחתיים על החלטה זו כל הנכדים של הרה"ק הנ"ל, כאשר הגיעו לאביו של המספר הנ"ל על מנת שגם הוא יחתום על החלטה זו, נענה ואמר: אין ביכלתי לחתום לפני שאני שואל דעת הגאון מטשעבין זי"ע, כאשר הגיע להרב מטשעבין לשאלו על זה, התנגד להחלטה זו, ולא הסכים להעביר עצמות הרה"ק ממקומם, וממילא לא הסכים אביו לחתום.

⁵⁸ ושמעתי מדו"ז הרה"צ בנש"ק רבי חנינא שיף זצ"ל משב"ק אדמו"ר בית גור: כי כשיצא הלה מהחדר של ה'בית ישראל' זי"ע אמר ה'בית ישראל' לדו"ז הנ"ל: השגה פון א יוד ארויף צו ברענגען רבי ר' אלימלך? [- השגה של יהודי להעלות את הרה"א?!], (תמה בכלל על מחשבתו והעזתו להעלות את הרה"א). דרך אגב: שמעתי מש"ב הרה"ח רבי אלימלך ב"ר חנינא שיף שליט"א שאביו אמר פעם לה'בית ישראל': שיש יהודי שיש לו מחשבות זרות להעלות את הרבי ר' אלימלך לא"י, אמר לו ה'בית ישראל': זאל ער בלאבען מיט זיין מחשבות זרות [- שישאר עם המחשבות זרות שלו]. (א"ח: אני יודע אם זה היה אז במעשה הנ"ל או שזה היתה בהודמנות אחרת).

יום אחד בהגיעו לכולל בשעת הצהרים כמנהגו ללוות את הרה"ח הנ"ל לביתו, סיפר אותו בחור בפליאה באוזני הלומדים כי קרא זה עתה בעיתון, חדשות מרעישות, המספרת שהנאצים ימ"ש נכנסו לעיר ליזענסק, ומיד החלה מרוצה של יהודי העיר אל ציונו של הרבי ר' אלימלך זי"ע לשפוך שיח על המקום הקדוש, ואולם הנאצים סברו שהיהודים הלכו להטמין שם דברי חפץ, הם מיהרו בעקבות הנוהרים לקבר, וציוו על היהודים לחפור שם כדי לגלות את "המטמוניות" - וכשנחשף הקבר ראו הכל דמות אדם שלם מונח שם, המחזה הפיל אפילו על הרשעים הצוררים אימה גדולה והם מיהרו לכסות הקבר ולא התאנו לו עוד. לנוכח הידיעה בצייטונג - אמר הבחור - עלתה תמיהה בלבנו: הרי כתוב בספרים, שצדיקים גם אם הם נקברים בחו"ל נישאים אחר קבורתם לארץ ישראל, ובכן - שאל - הכיצד זה נראה לעין כל גופו הקדוש של הרבי ר' אלימלך מליזענסק. לומדי הכולל ששמעו תמיהה זו לא ידעו להשיב עליה וזו נשארה ללא מענה.

בשוב רבי הירש דוד אל ה'כולל' אחר הצהרים, ראוהו נכנס בצעדים שמחים אל אולם הלימוד, ומתחיל לכרכר ולרקד בכל עוז, ולשאלת הנוכחים רקידה מה זו עושה, פתח ואמר: "רבותי, שמעו נא דבר נס ותעלומה, בדידי הוי עובדא: כשחזרתי בצהרים לביתי, וביקשתי לפוש בין הפרקים מעמלה של תורה, לקחתי לידי כמנהגי ספר לעיון מתולדותיהם של גדולים, ואונה לידי הספר 'אביר הרועים' המספר תולדותיו של בעל ה'אבני נזר' זי"ע, פתחתי את הספר בדף כאילו באקראי, והנה פלאי פלאים: רואה אני כתוב באותו דף, כי פ"א בל"ג בעומר כשישב בעל ה'אבני נזר' זי"ע בסעודה לכבוד הילולא דרשב"י, אמר, שהגם שיש צדיקים שזכו כי יובילו את גופם לאחר פטירתם מחו"ל לארץ ישראל, הרי גופו הטהור של הרבי ר' אלימלך זי"ע עדיין הוא בחו"ל, ומי שיודע סוד שמחת הילולא דרשב"י יותר משאר תנאים יודע גם הטעם מדוע גופו הקדוש של בעל 'נועם אלימלך' זי"ע נשאר בחו"ל⁵⁹. באופן זה -

59. וזה לשונו בספר 'אביר הרועים' (עמ' נ אות עה): וידוע שבעת שהיה רבינו הקדוש [בעל 'אבני נזר'] זצ"ל פ"א על קבר האיש האלקים המגיד הגדול הרבי ר' בער ממעזריטש זצוק"ל כשיצא מאהלו הק' אמר שגופו הק' של הרבי ר' בער אינו עוד פה וכבר נישא לארץ ישראל, ומ"מ האדמה שהיה טמון בה פה אדמת קודש היא. ומאז שמעתי מפום חסידים נאמנים ששמעו פ"א מפיו הק' בל"ג בעומר כשישב בסעודה לכבוד היו"ט של

סיים הישיש את דבריו - קיבלתי תיכף תשובה על השאלה, הא כיצד זה נתגלה בימים אלה כמאה וחמישים שנה אחרי הסתלקותו גופו השלם של הרבי מליזענסק, ומאחר שהתגלה לי הדבר באורח כה בלתי צפוי כאילו נשלחה אלי התשובה ממש מן השמים - איך לא אתפעל?!⁶⁰

סיפור זה סיפר הגה"ח רבי משה אדלער זצ"ל לאותו אדם שניסה בכל כוחו להעלות את גופו הטהור והקדוש של רבי ר' אלימלך מעיר ליזענסק לארץ הקודש. והיה בכך רמז ברור שמקום קברו של הרבי ר' אלימלך זי"ע - עד שיבוא הגואל ועד שתהיה תחית המתים מאת הבורא ית"ש יתעלה זכרו לעד ולנצח נצחים - הוא בליזענסק.⁶⁰

(מעשה צדיקים' ח"א עמ' נט - סב)

בשנות השואה הגדולה שפגעה בבית ישראל באירופה, כאשר גדודי הנאצים ימש"ו עברו על פני העיירות בפולין ובגליציה, להשמיד את כל תושביהן היהודיים, הגיעו גם לליזענסק והשמידו את כל יהודי העיירה, ורק אחדים מהם נמלטו על נפשם לבית החיים ומצאו מקלט סמוך לאהלו של הרבי ר' אלימלך הנשקף על פני העיירה.

הרוצחים, שסיימו את מלאכתם לרצוח את כל יהודי העיירה ולא השאירו איש מהם בחיים, פנו לעבר בית הקברות כדי לחלל את כבוד המתים, הם נגשו אל האהל והחלו להרוס אותו, אך כשפרצו את הקירות והחלו לחפור בקרקע, הופתעו לראות איש מעוטר

הילולא דרשב"י בהנהגת שלחן הטהור כדרכו בקודש שאמר שהגם שיש צדיקים שזכו להוביל גופם הטהור מכאן לארץ ישראל אבל גופו הטהור של הרבי ר' אלימלך מליזענסק צצוק"ל עדיין הוא פה בחוץ לארץ, ואמר רבינו הקדוש זצ"ל שמי שידוע הסוד של שמחת הילולא דרשב"י יותר מבשאר תנאים הוא יודע ג"כ הטעם למה דוקא הרבי ר' אלימלך נשאר גופו בחו"ל, עכ"ל. (ועיי' לעיל עמ' תנו)

רבינו [רבי יצחק מסטיטשין] אמר שהרבי ר' אלימלך נחשב אצלנו כהתנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי [ובל"ק: "דער רבי רבי אלימלך איז ביי אונז ווי רשב"י"].
(החכמה מא"י עמ' יז)

60. וכן מובא בספר 'תפארת בנים' הנ"ל וז"ל: ושמעתי שפעם שאלו את האדמו"ר רבי ישראל מגור זי"ע, האם ראוי להעלות לארץ ישראל את עצמות בעל הנועם אלימלך? אמר: בכל דור משאירים צדיק אחד בחוץ לארץ שיגן על בני הגולה, ולסיבה זו השאירו מן השמים את הרה"ק בעל הנועם אלימלך בחו"ל, לכן אין מן הראוי להעתיק עצמותיו הקדושים ממקומם, עכ"ל.

בתכריכים השוכב במרכז האהל, פניו מאירות וכולו אומר כבוד, מרוב פחד ובהלה נמלטו הרוצחים, וכך ניצלו היהודים אשר חיפשו שם מחסה וברחו ליערות, ומהם שנשארו בחיים כדי לספר את גדלו של הרבי ר' אלימלך שזכותו מגינה לעולמים.

לאחר תבוססם של הנאצים ימ"ש"ו, כשהחלו שרידי יהודי גליציה פליטי השואה שנשארו לפליטה לחזור לעיירות מוצאיהם, נתגלתה לעיניהם השואה לכל מוראותיה. תושבי ליזענסק שחזרו לעיירת מולדתם מצאו אותה ריקה מתושביה היהודים. אף בית הקברות העתיק חולל ע"י הצוררים, אולם התושבים הנכרים סיפרו להם על קידוש שמו של הקב"ה וחושבי שמו, שנתגלה לעיני כל, בהקשר לציונו של הרבי ר' אלימלך, וכך היה מעשה: לאחר שכל יהודי ליזענסק נהרג או גורשו למחנות ההשמדה, התלכדה חבורה של גנבים ופורצים ששמו להם למטרה לחטט בבית הקברות היהודי כדי לגלות שם את המסמונים שהוטמנו שם, לפי השערתם, ע"י היהודים לפני הימלטם.

ראש החבורה ארכי-ליסטים ידוע, הציע להם לפגוע גם בציונו הק' של הרבי ר' אלימלך, באמרו "יודע אני כי היהודים היו מטילים לשם 'קוויטלעך' עם פדיונות של כסף וביחוד לאחרונה כאשר השתרגו עליהם הצרות והרציחות הפקידו את אוצרותיהם בקברו של אותו צדיק, כדי שזכותו תגן עליהם", בני החבורה לא נענו לעצתו שכן פחדו לנגוע בקברו, אולם ראש החבורה לא נרתע והעז לגשת בעצמו אל הציון הקדוש ולחללו. לא עברו ימים מרובים, ובני חבורת השודדים נתכנסו למסיבת הוללות, ובטוב לבם ביין פרצה מחלוקת בין השודדים וראשם, משהתלהטו הרוחות החליטו לעשות בו שפטים, הם התנפלו עליו והרגוהו, חתכו את ראשו והציבו אותו על שלחנם ואף שתו יין על מפלתו, הדבר נודע לרבים, ואף הנכרים תושבי ליזענסק נוכחו לדעת כי אצבע אלקים הוא, ומאז נזהרו לפגוע בציונו הק' של הרבי ר' אלימלך.

כאמור, פגעו הנאצים הצוררים באהל ציונו של הרבי ר' אלימלך והרסו אותו, אולם לאחר השואה הוקם אהל חדש על יסודותיו של האהל הקודם, ורבים מהיהודים המגיעים לפולין אם לצרכי מסחר, ואם בשליחות צבורית, משתדלים לבקר על קברו של הצדיק שמנוחתו כבוד בליזענסק ושמעו הולך מסוף העולם ועד סופו.

(רבי אלימלך מליזענסק' להרב בצלאל לנדוי ז"ל עמ' רצ בשם הרב ר' ישראל צבי ווייסבלום נכד הרר"א שחשתדל בהקמתו של ה'אהל' מחדש לאחר השואה)

הציון שנשאר לפליטה

דער זיידע ז"ל [הרה"ק רבי מרדכי שלמה מבאיאן] ווען ער האט געהערט אז ביי די מלחמה איז די שטאט ליזענסק חרוב געווארן און אזוי אויך די אהל און א חלק פונ'ם ציון, האט ער געזאגט, אבער דער ציון איז געבליבען, דאס וואס דער רבי ר' אלימלך שרייבט אין זיין תפלה, אדרבה תן בלבנו שנראה כל אחד מעלות חברנו ולא חסרונם, טאקע "אדרבה", ווייל מ'דארף שטארק ארבעטען אויף דעם אז מ'זאל זעהן די מעלות פון יעדעם איינעם און נישט די חסרונות. [זקני ז"ל כששמע שבעת המלחמה נחרבה העיר ליזענסק וגם האהל וחלק מהציון הק', אמר, אבל ציון זה נשאר לנו מה שהרר"א כותב בתפלתו אדרבה תן בלבנו שנראה כל אחד מעלות חברנו ולא חסרונם, ובאמת "אדרבה" היות וצריכים מאד חזק לעבוד על כך שנראה רק מעלות כל אחד ואחד ולא חסרונותיהם].

(כ"ק מרן אדמו"ר מבאיאן שליט"א מובא בגליון ליקוט בעניני תורה ותפלה גליון שכה עמ' ג, כן הוא בספר 'נר ישראל' ה"ו עמ' רלה)

קול נהי נשמע מציון

מעשה פלא שאירעה בדור אחרון אשר ממנו נוכל לראות היאך קדושתו של הרר"א זי"ע קשורה במקום משכנו, מסופר בספר 'דברי חיים דב' (הקדמה): בשנת תשל"א נסענו על קברות הצדיקים בפולין, ובעת שהגענו לליזענסק התאספו הרבה גויים מן העיר והקפוננו מכל צד, הרה"ח ר' ישראל ניימן ז"ל והרה"צ מוהר"ר דוד מקשאנוב ז"ל היו המתורגמין בינותינו ולגויים, שהם דיברו בשפת הפולנית היטיב, וסיפרו אז הגויים משיחים לפי תומם, שבזמן החורבן הגדול שעשו הגרמנים ימש"ו על כלל ישראל, שמעו אנחות גדולות מקברו של הנביא (כך קראו אז להרבי ר' אלימלך זי"ע), עד כדי כך שיכלו לשמוע האנחות של הנביא בכל העיר ליזענסק.

וכשנסענו מליזענסק סיפר ר' ישראל, שכאשר נכנסו הרשעים האדורים לליזענסק, ברחו רוב הצעירים לשינאווא הסמוכה להמלט משיני הרשעים ימש"ו וגם הוא בתוכם, וזה היה באמצע החורף והקור היה גדול ונורא, ומחמת הקור הגדול חזרו אז בלילה כמה נשים לליזענסק להביא כמה מלבושים ומעילים כדי שיוכלו להתחמם קצת, ואמו שלחה אתם מעיל לבנה ר' ישראל, וביקשה מהם שיאמרו לו שהיתה על הציון הקדוש של רבינו הק' בעל 'נועם אלימלך' להתפלל ושמעה אנחות גדולות מן הציון הקדוש.

באמצע המלחמה פגש ר' ישראל בהגה"ק רבי בנציון מבאבוב צ"ל הי"ד וסיפר לו ככל הדברים האלה, שאמו שמעה אנחות מן הציון הקדוש, ואמר לו הרב מבאבוב שיתכן שהיה זה דמיון גרידא, מאחר שמחוץ לאהל יש שם אילן גדול ובחורף כשהרוחות עזות הענפים עולים ויורדים ע"י הרוחות, וע"י גודל הפחד מן הגרמנים נדמו לה שריקת הרוחות כמו אנחות עכ"ד, אבל סיים ר' ישראל, שעכשיו שגם הגויים עצמם מעידים לפי תומם שמאהל הנביא נשמעו אנחות גדולות, שמע מינה שאמי שמעה אנחות ממש ולא היה בזה שום דמיון, שהרי גם אצל הרב מבאבוב לא היה ברור שזה דמיון רק אמר בדרך אפשר. (פרדס הצדיקים - מקומות הקדושים עמ' תקלה)

כי ממנה לקחת ואל עפר תשוב

סיפור זה שלפנינו קרה לפני מלחמת העולם הראשונה שאז היתה גאליציא תחת ממשלת עסטרייך, והרבה יהודים היו מהגרים מעידם בגאליציא לעבר עיר הבירה וויען, בתקווה שישתפר שם פרנסתם, אבל שילמו על כך מחיר כבד שהרבה מהם נתקלקלו וירדו מדרך יהדותם ל"ע. יוסף אטלס הגיע גם הוא לוויען מעיירה קטנה בגאליציא לא רחוק מעיירת ליזענסק, הוא התיישב שם ועשה חיל במלאכתו ע"י ניהול חנות של בגדים, אבל כמובן כפי שאמרנו שילם על כך ביהדותו שהתחיל לרדת מדרך היהדות, מפעם לפעם היה עוד מגיע בליל שב"ק לביהכנ"ס לשמוע חזן טוב שמסלסל בקולו לפני העמוד, וכמו"כ מפעם לפעם היה נכנס לחנות כשרה לקנות אוכל כשר כפי שראה בבית הוריו, אבל יותר מזה לא היה לו שום נגיעה עם יהדות רח"ל.

בתקופה ההוא פרצה מלחמת העולם הראשונה, הרוסיים כבשו את עסטרייך והחריבו את העיירות עיר שהיתה עשירה עשו אותה עיר עניה וכן להיפך ובלבלו את הכל. ובתקופת המלחמה הביאו מדינת עסטרייך פעם קבוצה שלמה מעיר וויען לעיר ליזענסק כדי שמשם יצאו הם לעזור להם במלחמתם, ובין אנשי קבוצה ההוא היה יוסף אטלס הנ"ל, ובעת שהותם שם בליזענסק עד שיקראו להם לצאת למלחמה עבר הרבה שעות של המתנה לשוא, נזכר יוסף הנ"ל מימי נעוריו שכאן בליזענסק הרי קבור הצדיק הק' הרבי ר' אלימלך זי"ע החליט הלה ללכת על קברו להתפלל שינצל במלחמה בזכות הצדיק, וכשהגיע לציון הק' נפתח לבו ומעיינות דמעות יצאו מעיניו באמירתו תהלים בכוונה ובבקשתו מאת הצדיק שיבקש עליו במרומים שינצל במלחמה ושיחזור

בשלום הביתה, ולפני עזיבתו את מקום הקדוש לקח קצת מעפר שהיה ליד הציון הק' והכניס בכיסו שיהיה לו לזכרון ולשמירה בדרך.

יוסף חזר לגדודו בליזענסק, ומיד קבלו פקודה לצאת לדרך למלחמה, הם הלכו ללחום ויוסף עמם, ובאמצע המלחמה הרגיש פעם יוסף לחיצה חזקה על לבו כדור מאויב פגע על לבו אבל מיד התגלש הכדור ונפל למטה ולא נפגע ממנו כלום ב"ה, ולאחר בדיקה על גופו רואה הוא איך שע"י העפר מקברו של הצדיק שהיתה מונחת שם במקום שקיבל את הכדור נפל הכדור ממנו מבלי שיזיק לו כלום, במלחמה הזאת נאבדה הרבה קרבנות ל"ע אבל יוסף נשאר חי ובריא מהמלחמה וזכה לחזור לביתו אל אשתו וילדיו, אבל את חיו לא החליט יוסף בינתיים לשנות לטובה.

לא עבר זמן מרובה ויוסף חלם חלום והנה רואה הוא בחלום יהודי עם הדרת פנים שפניו מאירים כמראה השלהבת מדבר אליו בנחת ובהארת פנים על לבו השבור מכל התלאות, ואומר לו: "פון זיכערן טויט ביזטו גערטעוועט אבער פון מיין קבר האסטו ערד גענומען און נישט צוריקגעבריינגט" [-ממיתה ודאית ניצלת אבל עפר מקברי לקחת ולא החזרת], אותו חלום נשנית לו בלילה השני, אבל עוד לא חשב להתייחס לכך ברצינות, אבל בפעם השלישית כבר לא היתה לו שום ברירה מפני שהזקן איים עליו: "ווען דו טהוסט עס נישט באלד, שפילסטו מיט דיין לעבן" [-אם אין אתה מחזירו חס אני על חיך], בבוקר קם על רגליו ומיהר לנסוע לעיר ליזענסק, כשהגיע למקום ציון המצויינת רואה הוא איך שהמקום אדמת הקודש שמשם לקח את העפר נשאר עוד ריק מעפרו שלקח שלא נסתם בינתיים כלום וכאילו שהמקום חיכה לעפרו שיחזור אליו אי פעם, ומיד החזיר את עפרו לשם והלך חזרה משם, ובדרך חזרה הסיב את פניו כל הזמן לעבר מקום הקדוש והתחיל לחשוב על נסים ונפלאות מאת הבורא ית"ש שעבר עליו בעת המלחמה, ובזכות הצדיק הק' שנקבר כאן ניצל הוא ממיתה ודאית, ורגעי חזרה בתשובה התחילו לקנן בלבו שיעזוב את דרכו הרעה ויחזור למחצבתו, וכן עשה שעזב את כל רכושו ועשרו וחזר למחצבתו ושלח את בניו ללמוד בישיבה, וכהיום חי נכדו בארץ ישראל ויושב ולומד בהתמדה רבה. (רבי ר' אלימלך פון ליזענסק' פרק כז עמ' שג - שיא)